

Reykjavík, 25. september 2026

Efni: Umsögn Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi um áform um frumvarp til laga um stórbörungarækt í sjó (mál nr. S-172/2026)

1. Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi (hér eftir „SFS“ eða „samtökin“) hafa tekið til umsagnar áform atvinnuvegaráðuneytisins um frumvarp til laga um stórbörungarækt í sjó (mál nr. S-172/2026). Með áformunum er boðað að sett verði sérstök heildarlög um ræktun stórbörunga í sjó og að þar verði meðal annars fjallað um leyfisveitingar, aðgang að ræktunarsvæðum, umhverfisvernd og eftirlit.
2. SFS fara með hagsmuni fyrirtækja bæði í sjávarútvegi og fiskeldi. Umsögn samtakanna afmarkast því einkum við samspil fyrirhugaðrar stórbörungaræktar við núverandi nýtingu haf- og strandsvæða, þar á meðal áhrif á fiskeldi í sjó og búsvæði villtra fiskistofna.

I. Almenn afstaða

3. SFS taka jákvætt í fyrirhuguð áform um frumvarp til laga um stórbörungarækt í sjó. Stórbörungarækt getur skapað ný tækifæri til verðmætasköpunar og aukið fjölbreytni í nýtingu sjávarauðlinda. Samtökin telja jafnframt skynsamlegt að sett verði sérstök lög um stórbörungarækt fremur en að starfsemin verði felld undir lög um lagareldi. Eðli stórbörungaræktar er um margt frábrugðið fiskeldi og því mikilvægt að regluverkið taki mið af sérstöðu starfseminnar.
4. Megináhersla samtakanna er að uppbygging stórbörungaræktar fari fram með fullu tilliti til fyrirbyggjandi nýtingar haf- og strandsvæða til veiða og fiskeldis í sjó. Ný leyfi eða nýting svæða ættu þannig hvorki að raska mikilvægum búsvæðum nytjastofna né skerða fyrirbyggjandi rekstrarheimildir til fiskeldis, nýtingu þeirra eða fjárfestingar sem á þeim byggjast.
5. SFS leggja jafnframt áherslu á að kröfur um leyfisveitingar, rannsóknir og vöktun verði áhættumiðaðar og í eðlilegu hlutfalli við umfang og eðli starfseminnar. Málsmeðferð verði jafnframt samræmd strandsvæðisskipulagi og öðrum leyfisveitingum þannig að ekki byggist upp óþarflega marglaga stjórnsýslukerfi.

II. Tillit til fyrirbyggjandi nýtingar við staðarval

6. Aðgangur að hentugum hafsvæðum er takmörkuð auðlind og staðsetning ræktunar getur haft verulega þýðingu fyrir aðra nýtingu, rekstraröryggi og fjárfestingar. Í áformunum er gert ráð fyrir reglum um úthlutun svæða, meðal annars þegar fleiri aðilar sækjast eftir sama eða skarast ræktunarsvæði. Við staðarval og úthlutun þarf því að taka heildstætt tillit til fyrirbyggjandi

hagsmuna sjávarútvegs og fiskeldis og leitast við að fyrirbyggja árekstra áður en ósamþýðanleg réttindi eru veitt.

7. Í því sambandi þarf m.a. sérstaklega að horfa til áhrifa á villta fiskistofna og búsvæði þeirra. Náttúrulegir þang- og þaraskógar gegna mikilvægu hlutverki í vistkerfi sjávar, meðal annars sem fæðu-, skjól- og uppeldissvæði fiska og annarra sjávarlífvera. Við ákvörðun um staðsetningu og umfang ræktunar þarf því að meta hvort fyrirhuguð starfsemi, mannvirki henni tengd eða breytingar á umhverfi geti raskað mikilvægum búsvæðum nytjastofna eða haft áhrif á nýtingu þeirra. Matið þarf að byggjast á fyrirbyggjandi þekkingu um viðkomandi svæði og vera í samræmi við umfang og eðli starfseminnar.
8. Að því er varðar fiskeldi þarf við staðarval og úthlutun jafnframt að horfa lengra en til beinnar skörunar við gildandi leyfissvæði. Meta þarf hvort ný starfsemi geti haft áhrif á nýtingu fyrirbyggjandi leyfis, nauðsynlegt athafnasvæði þess, aðkomu að eldisstöð eða möguleika til eðlilegrar þróunar starfseminnar.

III. Samspil stórþörungaræktar og fiskeldis í sjó

9. Í áformaskjali kemur fram að eitt af úrlausnarefnunum sé hvernig samræma skuli stórþörungarækt við aðra nýtingu haf- og strandsvæða. Þar sem ræktun getur verið fyrirhuguð á eða í grennd við svæði sem þegar eru nýtt til fiskeldis verður lagaumgjörðin að tryggja að áhrif á fyrirbyggjandi rekstrarheimildir og eðlilega nýtingu þeirra séu metin áður en ný réttindi eru veitt. Samnýting svæða getur verið hagkvæm þar sem starfsemin fer saman, en hún ætti ekki að byggjast á því að fyrirbyggjandi starfsemi víki eða verði fyrir neikvæðum áhrifum af tilkomu þörungaræktar.
10. Erlend reynsla gefur ekki tilefni til að ganga almennt út frá því að stórþörungarækt og fiskeldi séu ósamrýmanleg. Í Noregi og Skotlandi hefur meðal annars verið horft til þess að ræktun þara og annarra tegunda geti farið fram í nágrenni við fiskeldi eða samhliða því þegar staðbundnar aðstæður, rekstraröryggi og líföryggi leyfa. Sú reynsla styður staðbundið og áhættumiðað mat fremur en almenna reglu um aðskilnað starfseminnar eða föst fjarlægðarmörk.
11. Við staðsetningu stórþörungaræktar í nágrenni starfandi sjókvíaelis þarf meðal annars að meta áhrif á vatnsskipti, festingar og annan búnað, aðkomu þjónustuskipa og framkvæmd smitvarna. Slíkt mat ætti ekki að byggjast á fyrirfram ákveðnum fjarlægðarmörkum nema skýrar faglegar forsendur standi til þess, heldur á aðstæðum á hverju svæði. Jafnframt þarf að horfa til framtíðarnýtingar gildandi rekstrarheimilda; ekki nægir að meta aðeins hvort ný starfsemi trufla þá starfsemi sem fram fer á hverjum tíma.
12. SFS telja því rétt að frumvarpið byggi á þeirri meginreglu að stórþörungarækt geti farið fram í nágrenni við eða samhliða fiskeldi þar sem það er tæknilega, umhverfislega og rekstrarlega verjandi, en að ný réttindi til stórþörungaræktar megi ekki takmarka fyrirbyggjandi réttindi til fiskeldis. Tilefni er þó til varfærni þótt reynsla af samþættri ræktun sé að mörgu leyti jákvæð. Norska hafrannsóknastofnunin hefur bent á að áhrif umfangsmikillar stórþörungaræktar ráðist mjög af staðsetningu, umfangi og eiginleikum viðtaka. Mögulegur ávinningur samþættrar ræktunar má því ekki leiða til þess að gengið sé út frá því fyrirfram að starfsemin hafi ætíð jákvæð áhrif eða sé án áhrifa á nærliggjandi fiskeldi.

IV. Lífrænt álag og samspil við burðarþólsmat

13. Stórþörungarækt hefur aðra umhverfiseiginleika en fiskeldi og getur haft jákvæð áhrif á næringarefnabúskap viðtakans. Þari nýtir við vöxt næringarsölt úr sjó, einkum köfnunarefni og fosfat, og getur upptaka þeirra við tilteknar aðstæður dregið úr næringarefnaálagi.
14. Áhrifin eru þó ekki einhlít. Hluti ræktaðs lífmassa getur losnað áður en kemur að uppskeru, borist með straumum og sest til botns. Niðurbrot slíks lífræns efnis getur aukið lífrænt álag og súrefnisnotkun, þótt áhrifin ráðist verulega af umfangi ræktunar, staðsetningu og eiginleikum viðtakans. SFS telja ekki ástæðu til að ganga út frá því að slík áhrif séu almennt veruleg, en þau kunna að hafa þýðingu innan þess stjórnsýslukerfis sem hér á landi gildir um burðarþol hafsvæða.
15. Burðarþolsmat vegna sjókvíaeldis tekur mið af þoli fjarða eða afmarkaðra hafsvæða til að taka á móti auknu lífrænu álagi án óæskilegra áhrifa á lífríkið. Ef stórþörungarækt á sama viðtaka getur einnig haft áhrif á lífrænt álag þarf því að liggja skýrt fyrir hvernig þau áhrif koma til skoðunar við burðarþolsmat og síðari endurskoðun þess.
16. Í áformaskjali er ekki tekin afstaða til þess hvernig slíkt mögulegt álag skuli meðhöndlað. SFS telja nauðsynlegt að frumvarpið tryggi að ný leyfisveiting til stórþörungaræktar geti hvorki við veitingu leyfis né síðar, meðal annars við endurskoðun burðarþolsmats, leitt til skerðingar á nýtingu fyrirbyggjandi rekstrarheimilda til fiskeldis vegna samanlagðs lífræns álags.
17. „Við leyfisveitingu til stórþörungaræktar á burðarþolsmetnu svæði eða þar sem starfsemin getur haft áhrif á sama viðtaka verður því að leggja til grundvallar að mögulegt álag frá stórþörungarækt skerði ekki það svigrúm sem fyrir hendi er samkvæmt lögum um fiskeldi hverju sinni. Rekstrarheimildir sem þegar hafa verið veittar og fjárfestingar sem byggðar hafa verið á þeim eiga ekki að sæta síðari skerðingu vegna nýrra leyfa til annarrar starfsemi á sama viðtaka. Þetta á að gilda óháð því hvort áætlað framlag stórþörungaræktar til lífræns álags reynist mikið eða lítið; fyrirkomulag samanlagðs álags má ekki fela í sér að fyrirbyggjandi fiskeldisheimildir verði breytan sem síðar er skert til að skapa rými fyrir nýja starfsemi.

V. Niðurlag

18. SFS fagna því að stjórnvöld hyggist skapa sérstaka lagaumgjörð um stórþörungarækt og telja að skynsamleg uppbygging stórþörungaræktar geti aukið fjölbreytni og verðmætasköpun við nýtingu sjávarauðlinda. Mikilvægt er að uppbyggingu greinarinnar verði búinn fyrirsjáanlegur og málefnalegur lagarammi sem taki fullt tillit til fyrirbyggjandi nýtingar haf- og strandsvæða til veiða og fiskeldis í sjó.
19. Við áframhaldandi frumvarpsgerð leggja SFS einkum áherslu á eftirfarandi:
 1. Við staðarval og leyfisveitingar verði tekið heildstætt tillit til fyrirbyggjandi nýtingar haf- og strandsvæða til veiða og fiskeldis í sjó, þar á meðal mikilvægra búsvæða villtra nytjastofna og svæða sem henta sérstaklega vel til sjókvíaeldis.
 2. Áður en leyfi til stórþörungaræktar er veitt á eða í grennd við svæði sem nýtt er til fiskeldis verði áhrif þess á fyrirbyggjandi rekstrarheimildir, eðlilega nýtingu þeirra og nauðsynlegt athafnasvæði metin sérstaklega.
 3. Á burðarþolsmetnum svæðum verði tryggt að mögulegt álag frá stórþörungarækt verði ekki til þess að að fyrirbyggjandi heimildir til fiskeldis skerðist, nú eða síðar.

4. Rekstrarleyfishafar sem kunna að verða fyrir áhrifum af nýrri leyfisveitingu fái raunhæft og skýrt tækifæri til að koma sjónarmiðum sínum og gögnum að áður en ákvörðun er tekin.
20. Með þessum móti má skapa skilyrði fyrir uppbyggingu nýrrar atvinnugreinar án þess að skapa óþarfa árekstra við fyrirliggjandi nýtingu hafsvæða eða óvissu um réttindi og fjárfestingar sem þegar hefur verið stofnað til.
21. SFS lýsa sig reiðubúin til frekara samráðs við ráðuneytið við gerð frumvarpsins og telja æskilegt að fulltrúar þeirra atvinnugreina sem þegar nýta haf- og strandsvæði verði hafðir með í þeirri vinnu áður en frumvarpsdrög verða birt til umsagnar.

Virðingarfyllst,
f.h. Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi

A handwritten signature in black ink, reading "Sigurgeir Bárðarson". The signature is written in a cursive, flowing style.

Sigurgeir Bárðarson